

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

**QUYONCHILIK VA MO'YNACHILIK
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va - veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000	- Qishloq xo'jaligi
Ta'lim mutaxassisligi:	60810800	- Zootexnika

TOSHKENT – 2025

Fan/modul kodi QM1404	O'quv yili 2025-2026	Semestr 4	Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy fan	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Quyunchilik va mo'ynachilik	48	72	120

2. **I. Fanning mazmuni**
- Fanni o'qitishdan maqsad** - talabalarga quyunchilik va mo'ynachilikning rivojlanish istiqbollari, halqimizga parhez go'sht, chidamli va chiroyli mo'yna xomashyosi, qimmatli va sifatli tivit yetishtirib beruvchi manba ekanligi haqida tushuncha berish hamda shu soha bo'yicha xo'jaliklarda ishlaydigan mutaxassislar tayyorlashdan iborat

Fanning vazifasi – talabalarga fermer dehqon va shaxsiy yordamchi xo'jaliklarda ushbu tarmoqning rivojlanish tarixi va hozirgi holati, quyonlarning kelib chiqishi, ularning xonakilashtirish, ayrim tana qismlarining morfofiziologik xususiyatlari, konstitutsiya tiplari, tabiiy oziqlanishi va yashashi, go'sht mahsuldorligi, teri mahsuldorligi kabilarni, shuningdek tivit va qo'shimcha mahsulotlar yetishtirish asoslarini o'rgatadi. Zotlarga tavsif, naslchilik ishlari, urchitish, oziqlantirish, mo'ynali hayvonlarning xo'jalik foydali belgilari va biologik xususiyatlari, mo'yna hayvonlarining mahsuldorligini o'rganish masalalari bo'yicha talabalarda bilim, malaka va ko'nikma hosil qilish hisoblanadi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II. I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Quyunchilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati.

Quyonlarni xalq xo'jaligida tutgan o'rni va ahamiyati. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tarmoqni rivojlantirish chora tadbirlari. Quyunchilik fanining tarixi, hozirgi holati va uning rivojlanish istiqbollari. Yangi ijtimoiy iqtisodiy sharoitda sohadagi islohatlar natijalari va muammolar, ularning yechimlari fan, texnika ilg'or yutuqlari, fanning vazifalari.

2-mavzu. Quyonlarning kelib chiqishi va biologik xususiyatlari

Quyonlarning kelib chiqishi. Quyonlarning xonakilashtirilishi. Quyonlarning zoologik tasnifi. Quyonlarning asosiy biologik xususiyatlari. Sutdorligi, kaprofagiya. Tana qismlarining ayrim morfo-fiziologik xususiyatlari hamda konstitutsiya tiplari. Tabiiy oziqlanishi va yashashi. Quyonlarni xonakilashtirish davrlari. Quyon va mo'yna hayvonlarining mahsuldorlik ko'rsatkichlari hamda quyonlardan mahsulot ishlab chiqarish texnologiyasining samarali

3-mavzu. Quyonlarning go'sht mahsuldorligi

Quyonlarning go'sht mahsuldorligini baholash. Quyon go'shtining morfologik va kimyoviy tarkibi va ozuqaviylik qiymati. Go'sht mahsuldorligini baholash.

Quyohlarni go'shtga so'yish muddatlari. Quyohlarni so'yish va nimtaga ishlov berish. So'yim vazni va so'yim chiqimi. Quyohlarning go'sht mahsuldorligiga ta'sir etuvchi omillar.

4-mavzu. Teri mahsuldorligi

Quyohlarning terisidan mo'yna xom-ashyosi sifatida foydalanish. Jun qoplaminig quyohni yoshi va yil fasliga bog'liq ravishda o'zgarish xususiyatlari. Quyoh terisiga dastlabki ishlov berish. Terida uchraydigan nuqsonlar. Terini navlarga ajratish. Terilarni saqlash. Terilardan foydalanish. Terilarning sifatini yaxshilashga qaratilgan chora tadbirlar.

5-mavzu. Quyochilikdan olinadigan tivit va qo'shimcha mahsulotlar.

Tivit yo'nalishidagi zotlar.

6-mavzu. Quyoh zotlari.

Quyoh zotlari haqida tushuncha. Go'sht-teri yo'nalishidagi zotlar. Go'sht yo'nalishidagi zotlar. Tivit yo'nalishidagi zotlar.

Turli zotdagi quyohlarning tirik vazni, konstitutsiyasi, ekstereri, jun qoplaminig tuzilishi, tusi, yetiluvchanligi, serpushtligi va boshqa xo'jalik-foydali belgilari.

7-mavzu. Go'sht yo'nalishidagi quyoh zotlari

Quyohlarning go'sht mahsuldorligini baholash. Quyoh go'shtining morfologik va kimyoviy tarkibi va ozuqaviylik qiymati. Go'sht mahsuldorligini baholash. Quyohlarni go'shtga so'yish muddatlari. Quyohlarni so'yish va nimtaga ishlov berish. So'yim vazni va so'yim chiqimi. Quyohlarning go'sht mahsuldorligiga ta'sir etuvchi omillar.

8-mavzu. Quyochilikda naslchilik ishlari.

Naslchilik ishlari haqida tushuncha. Zootexnikaviy hisob-kitob ishlari. Bonitirovka. Tanlash va saralash. Naslchilik yadrosi. Turli mahsuldorlik yo'nalishdagi xo'jaliklar sharoitida qo'llaniladigan urchitish usullari va ularning ahamiyati.

9-mavzu. Quyohlarni oziqlantirish texnologiyasi.

Quyohlar uchun foydalaniladigan asosiy ozuqa turlari. Ozuqalarning energetik va to'yimlik qiymatini aniqlash. Quyohlarning energetik va to'yimli moddalarga bo'lgan talabi. Quyohlarni oziqlantirish me'yorlan. Turli yosh guruhdagi va fiziologik holatdagi quyohlarni oziqlantirish.

10-mavzu. Quyohlarni parvarishlash texnologiyasi.

Ularni qochirishga tayyorlash va qochirish, Bug'ozlik davrlari va bolalatish. Bolalarini o'stirish va yetiltirish. Ular uchun fermalarda joy tanlash. Binolarning qurilishi va ularning ichki qurilmalari.

11-mavzu. Mo'ynali hayvonlarning xo'jalik foydali belgilari va biologik xususiyatlari. O'zbekistondagi mo'ynali hayvon turlari.

Mo'yna berevchi hayvonlar haqida tushuncha Mahalliy sharoitda ularning urchitilayotgan turlari. Qo'lda urchitishga moslashuvi va erkin nazorat usulida

urchitish asoslari. Mo'ynali hayvonlardan xalq xo'jaligida foydalanish omillari. O'zbekistondagi madaniylashtirilgan mo'ynali hayvon turlari. O'zbekistonda urchitilib ko'paytirilayotgan mo'ynali hayvon turlari.

12-mavzu. Mo'ynali hayvonlarni oziqlantirish va saqlash. Mo'yna hayvonlari bilan naslchilik ishi olib borish.

Ozuqalar tavsifi. Ozuqa tayyorlash va saqlash. Ratsion tuzish tartibi. Turli yosh guruhidagi hayvonlarni oziqlantirish xususiyatlari. Ularni so'yishga tayyorlash va so'yish qoidalari. Terisiga dastlabki ishlov berish. Mo'yna hayvonlariga munosabat va ehtiyotkorlik choralari. Ularni qochirishga tayyorlash va qochirish, Bug'ozlik davrlari va bolalatish. Bolalarini o'stirish va yetiltirish. Mo'yna hayvonlari uchun fermalarga joy tanlash. Binolarning qurilishi va ularning ichki qurilmalari. Hayvonlarni oziqlantirish asoslari, ozuqa xillari, kimyoviy xususiyatlari. Mo'ynali hayvonlarni turli fiziologik davrlarida oziqlantirish xususiyatlari.

Tanlash (kelib chiqishi, fenotipi va avlod sifati bo'yicha) va saralash. Mo'ynali hayvonlar bonitirovkasi. O'zidan avlod qoldirish xususiyatini baholash. Sog'ligi, rivojlanishi va tana tuzilishi bo'yicha baholash. Avlod sifati bo'yicha baholash.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1. Quyonlarning ekstereri va konstitusiyasi.
2. Quyon va mo'ynali hayvonlardan o'lchamlar olish, indekslarini chiqarish, tirik vaznini aniqlash
3. Quyon va mo'ynali hayvonlar mahsuldorligini hisobga olish
4. Go'sht teri yo'nalishidagi quyon va mo'ynali hayvonlarning xarakteristikasi
5. Tivit yonalishdagi quyonlar
6. Go'sht yo'nalishidagi quyonlarning xarakteristikasi
7. Quyonchilikda zootexniya naslchilik hisoboti
8. Ona quyonlarni urug'lantirish va tug'dirish yillik rejasini tuzish
9. Quyon va mo'yna hayvonlaridan olinadigan xom ashyolarni (teri, tivit, go'sht va boshqa) dastlabki ishlash, quritish, saqlash uchun kerakli asbob, anjom, uskuna va qurollar
10. Quyonchilikdan olinadigan mahsulotlarga bo'lgan davlat standarti talablari
11. Quyonlarga oziqa ratsionini tuzish
12. Asosiy galadagi hayvonlarni puchakga chiqarish.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. O'zbekistonda urchitiladigan mo'ynali hayvonlar haqida ma'lumotlar.
2. Quyonlarning terisi va jun qatlami tarkibi.
3. Harakat organlari tizimi.

4. Ovqat hazm qilish organlari.
  5. Nafas olish va siydik ajratish organlari.
  6. Ko'payish organlari, qon va limfa aylanish tizimlari.
  7. Nerv tizimi, sezgi organlari va ichki sekresiya bezlari.
  8. Quyonlarni urchitishni tashkil etish.
  9. Broylar yo'nalishidagi quyonlarni urchitish.
  10. Go'sht-teri yo'nalishidagi quyonlarni urchitish.
  11. Tivit yo'nalishidagi quyonlarni urchitish.
  12. Go'sht yo'nalishida jadal urchitish.
  13. Aralash tipda quyonlarni oziqlantirish.
  14. Quruq tipda oziqlantirish.
  15. Mo'ynali hayvonlarni urchitish hududlari va tabiiy iqlim sharoitlari.
  16. Xom-ashyo mahsulotlarini tayyorlash qoidalari.
  17. Tovar mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonlari.
  18. Ekologik omillarning mo'ynali hayvonlarga bevosita ta'siri.
  19. Quyon va mo'ynali hayvonlarni urchitish usullari.
  20. Quyon bolalarini asrash, parvarishlash, yetiltirish jarayonlari.
  21. Naslchilik ishlarining asosiy shakllari.
  22. Toza holda va chatishtirish usullarini o'rganish.
  23. Quyonlarni asrash texnologiyasi.
  24. Quyonlardan laboratoriya hayvonlari sifatida foydalanish.
  25. Quyonlarni bichish. (kastratsiya qilish)
  26. Galani to'ldirish uchun yosh hayvonlarni tanlash.
  27. Quyonxonada mikroiklim ko'rsatkichlariga bo'lgan talablar
  28. Quyonxonada kun tartibini o'rnatish
  29. Mo'ynali hayvonlar uchun ratsion tuzish.
  30. Asosiy galadagi hayvonlarni puchakga chiqarish.
  31. Galani to'ldirish uchun yosh hayvonlarni tanlash.
  32. Suv kalamushlaridagi modda va energiya almashinuvining o'ziga xosligi
  33. Yosh va katta yoshdagi suv kalamushlari uchun oziqlantirish normalari va namunali ratsionlar
  34. Mo'ynali hayvonlarni so'yish va terisiga dastlabki ishlov berish jarayonlari
  35. Quyonxonada mikroiklim ko'rsatkichlariga bo'lgan talablar
  36. Mo'ynali hayvonlarda olib boriladigan naslchilik ishlari
3. **VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**
 Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
 quyon va mo'ynali hayvonlarni parvarishlash, oziqlantirish va asrash sharoitlari, naslchilik ishlarini tashkil etish, quyon va mo'ynali hayvonlarni so'yish qoidalarini o'zlashtirish, hayvonlar tanasini anatomo-morfologik tuzilishini, zotlari

	<p>texnologiyasi <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> - go'sht, mo'yna, teri, hamda tivit mahsulotlarini, quyonchilik va mo'ynachilik mahsulotlarini yetirish texnologiyasi, parvarishlash va oziqlantirish ratsionlari tuzish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; - quyonchilik va mo'ynachilik fermalarini tashkil etish chora tadbirlari va ularda samarali foydalanish usullarini qo'llash va o'qitish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	<p>VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ma'ruzalar; - interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - tadqidimotlar qilish; - individual loyihalar; - jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar; - mustaqil ishlash va topshiriqlarni bajarish va h.z.
5.	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, i yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Балакирев Н.А. и др. Кролиководство / Н.А.Балакирев, Е.А. Тинаева, Н.И.Тинаев; Под ред Н.А.Балакирева. – М.: КолосС, 2007. – 232 с. 2. Шумилина Н.Н. и др. Практикум по кролиководству / Под Н.А. Балакирева. – М: КолосС, 2009.- 167с. <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoev Fayzullaev S.S. SH.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 56 b. 2. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b. 3. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 485 b. 4. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 103 b. 5. Практикум по кролиководству / Под ред. Н. А. Балакирева. - М.: КолосС, 2009. - 167 с., [8] л. ИЛ: ил. - (Учебники и учеб. пособия для студентов высш.

учеб. заведений).

6. Житникова Ю. Кролики: породы, разведение, содержание, уход/Серия «Подворье». — Ростов н / Д: «Феникс». 2004. — 256 с.

7. Разведение сельскохозяйственных животных : учеб.-метод. пособие / В.К. Смунова [и др.]. - Витебск : ВГАВМ, 2010. - 53 с.

8. Ульихина Л. И. Справочник кролиководы. — Ростов н/Д: «Феникс», 2004. — 256с. (Серия «Подворье»)

9. Практикум по разведению сельскохозяйственных животных 169 с основами частной зоотехнии / А. И. Жигачев, П. И. Уколов, А. В. Билль, О. Г. Шараськина. - М.: КолосС, 2009. - 232 с.

Axborot manbaalari

1. https://studylib.es/doc/3053491/rabbit-production-medicine-i.?utm_source

2. https://www.uniba.it/it/corsi/cdl-tecnico-agricoltura-sostenibile/studiare/piano-di-studi/programmi-di-insegnamento/2025-2026/teaching-programs/tas-aa-2025-2026-elements-of-poultry-rabbit-and-fish-production.pdf/%40%40download/file/TAS%20AA%202025-2026%20Elements%20of%20Poultry%2C%20Rabbit%20and%20Fish%20Production.pdf?utm_source

3. https://studylib.es/doc/3053491/rabbit-production-medicine-i.?utm_source

7. **Fanning o'quv dasturi Toshkent davlat agrar universiteti kengashining 2021 yil "09" 02 dagi 15 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.**

8. **Fan/modul uchun mas'ullar:**

U.N.Asrayev – TDAU “Umumiy zootexniya va veterinariya” kafedrasi dotsenti, qishloq xo'jalik fanlari nomzodi

R.A.Troyanovskaya - Toshkent davlat agrar universiteti “Umumiy zootexniya va veterinariya” kafedrasi amsistenti.

9. **Taqrizchilar:**

U.Sh.Ballasov – Toshkent davlat agrar universiteti “Umumiy zootexniya va veterinariya” kafedrasi dotsenti, qishloq xo'jalik fanlari nomzodi.

A.X.Xolmatov -Chorvachilik va parrandachilik ilmiy-tadqiqot, qishloq xo'jalik fanlari nomzodi, dotsent

Mazkur o'quv dasturi dunyoning e'tirof etilgan xalqaro QS va THE reytinglarida nufuzli TOP-300 talikka kirgan quyidagi oliy ta'lim tashkilotlarining ta'lim dasturlari asosida ishlab chiqilgan.

№	OTM nomi	QS	THE	Top-300 ta'lim dasturi asosida kiritilgan qo'shimchalar	Mazkur dasturdagi 1 mavzu nomi	Havolalar:
1.	University of Jordan (UJ) (Iordaniya)	215	601	28430 - Poultry and rabbit integrated Course (Rabbit production) Quyong maxsulotlarini ishlab chiqarish.	3-mavzu. Quyonglarning go'sht mahsuldorligi 4-mavzu. Teri mahsuldorligi	https://studylib.es/doc/3053491/rabbit-production-medicine-i.?utm_source
2	Università degli Studi di Bari Aldo Moro (Italiya)	801	601	Rabbit Production-602311 (Introduction Overview of rabbit production) Kirish. Umumiy kelib chiqishi va biologik xususiyatlari	2-mavzu. Quyonglarning kelib chiqishi va biologik xususiyatlari	https://www.uniba.it/it/corsi/cdl-tecnico-agricoltura-sostenibile/studiare/piano-di-studi/programmi-di-insegnamento/2025-2026/teaching-programs/tas-aa-2025-2026-elements-of-poultry-rabbit-and-fish-production.pdf/%40download/file/TAS%20AA%202025-2026%20Elements%20of%20Poultry%20and%20Rabbit%20and%20Fish%20Production.pdf?utm_source
3.	National Autonomous University of Mexico (UNAM) (Meksika)	136	54	(Nutritional requirements) Quyonglarni oziqlantirish turlari	8-mavzu. Quyonglarni oziqlantirish texnologiyasi	https://studylib.es/doc/3053491/rabbit-production-medicine-i.?utm_source